

بوم ایده پردازی (۳)

به عنوان هدیه برای مادران، مهارت‌های دست‌ورزی و هنری بچه‌ها را تقویت کرد. همچنین تقویت روحیه کار گروهی و تقویت حس قدردانی از مقام مادر از مجموعه‌ی اهداف تربیتی‌اند که می‌توان برای این برنامه در نظر گرفت.

مورد چهارم نیز مخاطب مدنظر برنامه را تعیین می‌کند. فرض کنید در اینجا همه دانش‌آموزان، دختر و پایی پنج‌هستند. مخاطب می‌تواند محدودتر از همه‌ی دانش‌آموزان باشد. مثلاً ممکن است فعالیت فقط برای دانش‌آموزان ضعیف در مبحث کسر طراحی شود یا فقط برای دانش‌آموزانی که در انجام تکالیفشان کوتاهی می‌کنند تعریف شود. در این مثال ما مخاطب را عموم دانش‌آموزان کلاس در نظر گرفته‌ایم.

اما رسیدیم به بخش پنجم، بخش مورد علاقه‌ی نویسنده. این بخش خیلی مهم است. خیلی! اگر طراحی درستی برای بخش پنجم نداشته باشیم، انگار اصل‌اروش مسئله‌محور را اجرا نکرده‌ایم. نحوه‌ی درگیر کردن مخاطب یعنی تلاشی که معلم می‌کند برای آنکه مسئله‌ی انتخاب‌شده در بخش اول تبدیل به مسئله‌ی دانش‌آموزان شود. یعنی به هر نحوی که می‌توانیم دانش‌آموزان را متوجه این مسئله کنیم که تقدیر از مادرانمان مهم است و کاری کنیم تا خودشان دغدغه‌ی انجام این فعالیت‌ها را پیدا کنند. در غیر این صورت انگار فقط یک پروژه‌ی دانش‌آموزی تعریف کرده‌ایم که جشنی را برگزار کنند، بدون آنکه لزوماً دانش‌آموزان مسئله‌ی در این رابطه داشته باشند. در این مثال نحوه‌ی درگیر کردن مخاطب این است که معلم یک روز بچه‌ها را در آستانه‌ی روز مادر در قالب یک اردو به سینما می‌برد تا فیلم سینمایی «مهر مادری» را ببینند. چند روز بعد یک بحث کلاسی مطرح می‌کند که نظر تان درباره‌ی این فیلم چه بود؟ به نظر شما مادران شما برای شما چه کار کرده‌اند؟ شما چقدر مادر تان را دوست دارید؟ و سؤالاتی از این قبیل. در این میان فرار سیدن روز مادر را به بچه‌ها یادآوری می‌کند و بچه‌ها را به سمت ارائه‌ی راهکار برای تقدیر از مادرانشان در این روز سوق می‌دهد و با تصمیم‌گیری جمعی به این نتیجه می‌رسند که جشنی برای آن‌ها برگزار کنند. البته نحوه‌ی درگیری می‌تواند

علیرضا امیربکائی

فعال تربیتی

این سومین شماره‌ی است که همراه شما هستیم، با موضوعی که بسیار به آن معتقدم و آن را راهکاری کاربردی برای حرکت به سمت آموزش و پرورش ایده‌آل می‌دانم. اگر دو شماره‌ی قبل را دنبال کرده باشید، حتماً می‌دانید در مورد چه چیزی صحبت می‌کنیم؛ یادگیری مسئله‌محور. در دو شماره‌ی قبل توضیحاتی در مورد چیسستی و چرایی انتخاب این رویکرد در طراحی فعالیت‌های درسی داده‌ام. در این شماره قصد دارم کمی به فونوی (تکنیک‌هایی) بپردازم که ما را در این امر یاری می‌کنند و شما را با الگویی عملیاتی برای طراحی فعالیت‌های درسی مسئله‌محور آشنا کنیم. هر فعالیت درسی به این روش بر اساس یک بوم طراحی می‌شود و این بوم به ما کمک می‌کند تا چیزی را از قلم نیندازیم و فعالیت‌مان منطق صحیحی داشته باشد. تصویر این بوم را در ادامه ببینید تا بعد از آن یک فعالیت واقعی و صحیح را بر اساس آن به شما معرفی کنم.

همان طور که در تصویر صفحه بعد می‌بینید بوم هفت بخش دارد. مهم‌ترین و اولین بخش آن «مسئله» است که منظور مسئله‌ی بچه‌هاست نه معلم. یعنی باید طراحی کنید که دانش‌آموز با تشخیص چه مسئله‌ای و با انگیزه‌ی برطرف کردن چه نیازی اقدام به انجام کاری می‌کند تا در آن مسیر چیزهایی را یاد بگیرد. در نمونه‌ای که می‌خواهم برایتان مثال بزنم، مسئله این است: «در جشن روز مادر چگونه از مادرانمان پذیرایی کنیم؟»

قضیه از آن قرار است که بچه‌ها می‌خواهند، به مناسبت روز مادر، مادرانشان را به مدرسه دعوت کنند تا با برپایی جشنی از آن‌ها قدردانی کنند.

خب، در اینجا پیامد مسئله چیست؟ پیامد یعنی اینکه اگر این مسئله حل نشود، چه مشکلاتی ایجاد خواهد شد یا چه فرصت‌هایی از بین خواهد رفت؟ در این مثال پیامد مسئله آن است که فرصت تقدیر و تشکر از مادرمان را از دست می‌دهیم و شادایی و محبت میان ما و مادران پرورش نخواهد یافت و این موجب ناخشنودی خودمان، مادرمان و خداوند می‌شود.

حالا می‌رسیم به مورد سوم؛ یعنی اهداف آموزشی و تربیتی پوشش داده‌شده در این طرح درس. موقعیت برپایی جشن بستری فوق‌العاده برای تدریس بخشی از مفاهیم درسی ماست. مثلاً می‌شود در حین تهیه‌ی شربت، بچه‌ها را با مفهوم «نسبت و تناسب» از درس ریاضی و مفهوم «تغییر حالات ماده» از درس علوم آشنا کرد. یا می‌توان در حین تهیه‌ی کار دستی‌هایی

مسئله چیست؟
قسمت دوم

بوم ایده‌پردازی دوره طراحی برنامه‌درسی مسئله محور

۱. مسئله	۲. پیامد مسئله	۴. مخاطب	۷. روش ارزشیابی
۳. اهداف پوشش داده شده در طرح درس			
۵. شیوه درگیر کردن مخاطب			
۶. فرآیند اجرا			

را برای آماده کردن بهترین اثر صرف می‌کند. اجرای این فعالیت ممکن است جزئیات بیشتری داشته باشد و فرایند آماده‌سازی و برگزاری جشن را در بر گیرد که می‌توان آن‌ها را با جزئیات کامل ثبت کرد.

بخش آخر ارزشیابی از اهداف مدنظر است. در اینجا با نگاهی دقیق به اهداف در نظر گرفته شده، تلاش می‌کنیم برای هر کدام از آن اهداف روشی به منظور ارزشیابی تحقق یافتن یا تحقق نیافتن آن هدف در دانش آموزان در نظر بگیریم. در طرح درس‌های مسئله محور خیلی اوقات ارزشیابی به صورت عملکردی اتفاق می‌افتد. مثلاً اگر دانش آموزان محاسبات را درست انجام داده باشند و شربت مزه‌ی خوبی داشت، نشان می‌دهد مفهوم نسبت و تناسب تا حدی به درستی آموزش داده شده است یا با ارزیابی نقاشی‌ها یا کار دست‌های کشیده شده توسط بچه‌ها می‌توان اهداف هنری طرح را مورد ارزیابی قرار داد یا مشاهده‌ی نحوه‌ی همکاری بچه‌ها با یکدیگر و مدیریت تعارضاتشان در گروه، مهارت کار گروهی مورد دست‌نخس قرار می‌گیرد.

حتماً حساسی خسته‌تان کرده‌ام؛ اما فکر می‌کنم بیان یک مثال کامل برای هم‌دمایی ما باهم در شماره‌های بعدی لازم بود. اکنون نوبت شماست که طرح درس‌های مسئله محور خود را با این شیوه و با در نظر گرفتن تمام بخش‌های این بوم برای ما ارسال کنید. در شماره‌های بعدی اصل محتوای ما را فعالیت‌های آرسالی شما تأمین خواهد کرد. پس منتظر تان هستیم.

خیلی ساده‌تر و کم‌هزینه‌تر باشد و اثر گذاری آن بستگی به خلاقیت و توانمندی شما دارد.

بخش ششم فرایند اجرا را توضیح می‌دهد. در این بخش باید صفر تا صد اقدامات مورد نیاز برای انجام این فعالیت تا زمانی که اهداف مدنظر در بخش سوم محقق شوند، بیان شود. برای مثال در اینجایی گوئیم فرایند آن است که ابتدا بچه‌ها در قالب یک بحث کلاسی کارهای ضروری برای برگزاری جشن را فهرست می‌کنند. سپس در هر کدام از بخش‌ها با طراحی معلم کاری انجام می‌دهند. مثلاً در بخش پذیرایی، معلم یک پارچ شربت خوش مزه سر کلاس می‌آورد و بین بچه‌ها توزیع می‌کند. در پایان می‌گوید من در این پارچ شربت یک لیوان شکر و رووی آن چهار لیوان آب ریخته‌ام که آن قدر خوش مزه شده است. شما بروید محاسبه کنید اگر برای مادرانتان بخواهید شربت به میزان بیشتر درست کنید، چقدر شربت و چقدر آب باید استفاده کنیم؟ اینجاست که در فرایند درگیری با یک مسئله‌ی واقعی، بچه‌ها می‌توانند مفهوم نسبت و تناسب را کشف کنند. یا زمانی که برای خنک کردن شربت از یخ استفاده می‌کنیم، معلم می‌تواند با تغییر توجهات دانش آموزان به سمت فرایند ذوب شدن یخ، مبحث تغییرات حالات ماده از جامد به مایع را آموزش دهد. در مسیر تهیه‌ی هدیه‌ای نیکو برای مادران، بچه‌ها می‌توانند کار دست‌های زیبا درست کنند یا نقاشی‌های قشنگ بکشند و در اینجاست آموزش که علاقه‌ی زیادی به نقاشی یا کارهای هنری ندارد، تمام تلاشش

آموزش ابتدایی

آذر ماه

دوره بیست و ششم
شماره‌ی ۲ | ۱۴۰۱

۴۵